

MODELBESKRIVELSE: INDSATS TIL KVINDER OG MÆND UDSAT FOR VOLD I NÆRE RELATIONER

OM MODELBESKRIVELSEN

Denne modelbeskrivelse præsenterer en mulig **ambulant indsats til voldsudsatte kvinder og mænd**, som skal drives i **kommunalt regi**. Rambøll Management Consulting (Rambøll) har udviklet indsatsmodellen for Socialstyrelsen som led i screeningsopgaven af indsatser til kvinder og mænd udsat for vold i nære relationer.

Indsatsmodellen er udviklet med udgangspunkt i **den aktuelt bedste viden** fra international og nordisk forskningslitteratur og fra **praksis i kommuner, regioner og civilsamfundsorganisationer** i Danmark, Norge og Sverige. Rambøll har fremsøgt, gennemgået og analyseret viden i perioden fra maj-november 2019. Efterfølgende har kommunale ledere og medarbejdere fra fem kommuner kvalificeret modellens indhold.

Kapitler og læsevejledning til modelbeskrivelsen

1. **Baggrunden for indsatsmodellen**, hvor der argumenteres for behovet for en indsatsmodel i kommunalt regi
2. **Indsatsmodellens målgruppe og definitioner**, hvor målgruppen skitseres og volden defineres
3. **Indsatsmodellens værdimæssige afsæt**, hvor tre værdier præsenteres
4. **Indsatsmodellens kernelementer**, hvor modellens otte kernelementer beskrives
5. **Indsatsmodellens aktiviteter og forløb**, hvor det uddybes, hvordan kerneelementerne kan omsættes i den kommunale driftsorganisation til konkrete opgaver, funktioner og kompetencer
6. **Overordnet forandringsteori for indsatsmodellen**, som illustrerer de overordnede resultater og mål for indsatsen

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Rambøll Management Consulting

Udgivelsesår 2020

Download eller se rapporten på www.socialstyrelsen.dk

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde²

Digital ISBN: 978-87-93944-69-5

BAGGRUNDEN FOR INDSATSMODELLEN

Hvorfor en indsatsmodel i kommunalt regi?

I forbindelse med videnskortlægningen, som er grundlag for indsatsmodellen, har Rambøll bl.a. gennemført en undersøgelse af kommunernes erfaringer med og vurdering af målgruppens omfang og behov i forhold til arbejdet med voldsudsatte kvinder og mænd. Resultaterne af undersøgelsen bekræfter, at kommunerne oplever at have behov for indsatser til vold i nære relationer. Særligt er der behov for nye indsatser i fire kategorier:

- Opsporende indsatser, der kan indfange den del af målgruppen, som ikke søger om hjælp
- Indsatser til og viden om, hvad der er virksomt for forskellige grupper af voldsudsatte mænd
- Mindre indgribende indsatser til den målgruppe, der enten ikke ønsker et krisecenterophold, eller hvor problembilledet kalder på en mindre indgribende indsats
- Helhedsorienterede indsatser, som er målrettet voldsudsatte specifikt, men kan tage højde for målgruppens eventuelle andre problematikker.

Fakta om partnervold

Partnervold kan have omfattende konsekvenser og kan bl.a. føre til angst, nervøsitet og selvmordsforsøg. Derudover er der, ifølge et dansk studie,¹ en tæt sammenhæng mellem psykisk vold og partnerdrab.

Det anslås, at ca. 38.000 kvinder årligt er udsat for fysisk partnervold.² I 2017 havde ca. 1.700 kvinder ophold på krisecentre,³ og tallene peger således på, at en stor gruppe kvinder, som på en eller flere måder er udsat for vold, ikke tager ophold på landets krisecentre.

Det er ikke kun kvinder, der er udsat for partnervold. Det anslås, at ca. 19.000 mænd årligt er udsat for fysisk partnervold, og ganske få voldsudsatte mænd søger om hjælp ved eksempelvis ved at henvende sig til et mandecenter.⁴

Samtidigt ved vi, fra bl.a. opgørelser fra civilsamfundsorganisationer, at der er en stor gruppe af både voldsudsatte kvinder og mænd, der ikke aktivt opsøger hjælp eller bliver opsporet af fx kommuner, læger, NGO'er mv.

En helhedsorienteret indsatsmodel

Disse forhold bekræfter, at der er et behov for en helhedsorienteret, ambulans indsats til voldsudsatte kvinder og mænd, som er mindre indgribende end krisecenterophold. Indsatsen skal kunne rumme både kvinder og mænd, være baseret på viden om, hvad der virker for målgruppen og have et fokus på den særlige problemstilling, det kan være at opspore målgruppen. Det er med dette udgangspunkt, at indsatsmodellen er udarbejdet.

INDSATSMODELLENS MÅLGRUPPE OG DEFINITIONER

Målgruppen for indsatsen

Målgruppen af kvinder og mænd, som er udsat for vold i nære relationer, består af dobbelt så mange kvinder som mænd. Imidlertid er der store mørketal for, hvor mange mænd og kvinder i Danmark, der reelt er udsat for vold i nære relationer. Det skyldes, at viden om målgruppens omfang stammer fra skønsbaserede undersøgelser. I tillæg hertil er det antagelsen, at der er større mørketal for mænd, da en lavere andel mænd end kvinder formodentlig søger støtte. Det kan blandt andet skyldes, at der eksisterer færre tilbud til voldsudsatte mænd.

Målgruppen af voldsudsatte er heterogen og har differentierede behov. Der er stor forskel på voldsudsattes behov i forhold til voldens karakter (fx psykisk vold, fysisk vold, økonomisk vold, seksuel vold (herunder hævnporno)), voldsudøvelsens længde, om den voldsudsatte har børn, om den voldsudsatte har andre og samtidige problemstillinger, om den voldsudsatte har været i andre relationer med vold, samt forhold som kultur, køn, alder og etnicitet.

Der skal tages højde for disse differentierede behov i tilrettelæggelse af det enkelte forløb og i forhold til opsporingen af voldsudsatte. Derfor er det væsentligt, at indsatsen tilrettelægges på en måde, så der tages hensyn til den enkelte borger.

Definition af målgruppen

Målgruppen for indsatsen er mænd og kvinder, der er udsat for vold i nære familie- og/eller partnerrelationer, som enten er eller kommer i kontakt med kommunen, og som ikke tager ophold på et kvindekrisecenter.

Hvad betyder nære relationer?

Socialstyrelsen afgrænser nære relationer til familien, hjemmet eller tidligere/nuværende ægtefæller eller partnere, uanset om de er samboende. Derudover omfatter nære relationer også omsorgs-, kæreste- og familierelationer, både biologiske og ikke-biologiske.⁵

Hvilke voldsformer?

Målgruppen kan være udsat for følgende voldsformer: fysisk vold, psykisk vold, materiel vold, økonomisk vold, digital vold, stalking, seksuel vold (herunder hævnporno).

INDSATSMODELLENS VÆRDIMÆSSIGE AFSÆT

Det værdimæssige afsæt for indsatsmodellen

Overordnet bygger modellen på tre retningsgivende værdier, som er centrale for en fagligt bæredygtig og virksom indsats til voldsudsatte kvinder og mænd. Værdierne er baseret på Rambølls litteratur- og praksisafdækning og er væsentlige som retningsgivere hele vejen igennem et indsatsforløb til målgruppen. De tre værdier reflekterer en recovery- og rehabiliterende tilgang og er som følger:

1

De fagprofessionelle omkring den voldsudsatte arbejder med integreret fokus på tillid, fortrolighed og sikkerhed:

Forskning har vist, at det er en afgørende forudsætning for arbejdet med målgruppen, at der arbejdes med tillid, fortrolighed og fokus på sikkerhed, for at indsatser til målgruppen kan have en virkning.⁶ Dette indebærer:

- at der kontinuerligt arbejdes med tryghed i den professionelle **relation mellem den fagprofessionelle og borgeren**, så der skabes rum for tillid og fortrolighed, som er nødvendig for, at den voldsudsatte tør betro sig til de fagprofessionelle. Dette indebærer også, at der i samarbejdet med den voldsudsatte er fokus på aftaubisering af volden.
- at der tages de nødvendige **sikkerhedsmæssige tiltag for at beskytte borgeren**, både i forhold til akutte og løbende sikkerhedsbehov, og at der tages højde for både den voldsudsatte og evt. børn. Dette indebærer også, at der tages konkret stilling til borgerens evt. behov for anonymitet hele vejen igennem indsatsen.
- **at der sikres samtykke fra den voldsudsatte** Dvs., at borgeren ikke skal frygte, at den fagprofessionelle inddrager interne eller eksterne aktører uden borgerens accept.

2

De fagprofessionelle understøtter et fokus på borgerens ressourcer og handlemuligheder:

Forskning har vist, at det har en positiv virkning for voldsudsatte, når der arbejdes med at inddrage den voldsudsatte som en aktiv medspiller i alle dele af indsatsen.⁷ Dette indebærer:

- at samarbejdet mellem borger og fagprofessionelle og tilrettelæggelsen af den faglige indsats kontinuerligt **tager udgangspunkt i borgerens ønsker, behov, potentialer og styrker** med henblik på at etablere et liv uden vold.
- **at samarbejdet mellem den voldsudsatte og de fagprofessionelle kontinuerligt er baseret på tilgange, som fremmer borgeres mestring.** Dvs., at der arbejdes med at sætte den voldsudsatte i stand til erkende volden, inddrage netværk og opbygge nye positive relationer samt at opbygge handlekompetencer og at identificere løsninger for eget liv.

3

De fagprofessionelle arbejder med den voldsudsatte i en individuelt tilrettelagt indsats:

Forskning har vist, at voldsudsatte ofte har samtidige problemstillinger, som har betydning for, hvordan der kan arbejdes med volden, og samtidigt hvordan der kan arbejdes med evt. øvrige problemstillinger (fx borgeres situation ift. beskæftigelse, forældrerolle eller misbrug). Det er derfor nødvendigt, at tilrettelæggelsen af indsatsen integrerer aktører hele vejen rundt om borgeren, for at den voldsrelaterede indsats kan være virkningsfuld.⁸ Dette indebærer:

- at den faglige **indsats tager højde for komplekse og samtidige problemstillinger**, som rækker ud over selve voldsudsættelsen, men som har betydning for, at indsatsen får den ønskede virkning for borgeren.
- **at alle nødvendige aktører inddrages**, og at de fagprofessionelle sikrer den **nødvendige koordinering** mellem sektorer og afdelinger - fx mellem afdelinger i kommunen eller i forhold til praktiserende læge, psykiatrien eller civilsamfundsorganisationer.

INDSATSMODELLENS KERNEELEMENTER

Otte kerneelementer

Omdrejningspunktet for arbejdet med indsatsen til voldsudsatte kvinder og mænd er otte kerneelementer, som er indkredset via gennemgang af litteratur og praksis på området.

De otte kerneelementer bidrager samlet set til en indsats til voldsudsatte baseret på kvalitet og viden. Elementerne består af:

- seks faglige kerneelementer (markeret med blå), som primært har fokus på den indsats, som leveres til den voldsudsatte
- to organisatoriske kerneelementer, som primært er væsentlige i forhold til de kommunale organisatoriske forudsætninger, som indsatsen leveres indenfor (markeret med grønt).

Forskning viser, at kerneelementerne, som ses i figuren til højre, har en vigtig og samvirkende betydning for, at den indsats, der leveres til målgruppen af voldsudsatte kvinder og mænd, er virkningsfuld.

På den måde tegner kerneelementerne tilsammen de centrale fokusområder for, hvordan indsatsen skal tilrettelægges i forhold til roller og opgaver i kommunen.

INDSATSMODELLENS KERNEELEMENTER

Integreret og rutinemæssig opsporing af vold

Integreret og rutinemæssig opsporing af vold er afgørende for at øge muligheden for, at voldsudsatte modtager støtte. Voldsudsatte har ofte nedbrudt modstandskraft og oplevelse af manglende handlemuligheder. Grundet følelser af skam, skyld, lavt selvværd og lav selvtilid søger voldsudsatte ofte ikke selv rådgivning eller støtte, ligesom de oftere oplever ensomhed og isolation.

Opsporing af vold er derfor særdeles vigtig for at understøtte, at den voldsudsatte bryder med isolationen og tavsheden for dernæst at kunne modtage støtte og hjælp.

Formålet med at have en integreret og rutinemæssig opsporing af volden er at:

- identificere voldsudsatte, som ikke selv opsøger støtte
- identificere voldsudsatte borgere, før borgerens problembillede vokser sig større og/eller volden eskalerer.

Forskning viser, at virksom opsporing kan finde sted i et samarbejde med andre aktører og sektorer, fx sundhedsplejen, skadestuer, politiet, praktiserende læger, og andre afdelinger i kommunen, som den voldsudsatte er i kontakt med.

Fokus på relationsopbygning mellem den voldsudsatte og fagprofessionel i indsatsen

Fokus på at skabe tryghed i relationen mellem voldsudsatte og de fagprofessionelle og derigennem opbygge tillid er afgørende for, at den voldsudsatte åbner op og modtager den tilbudte støtte.

En væsentlig drivkraft for dette er, at målgruppen oplever at blive lyttet til uden at møde fordomme eller mistillid.

Formålet med at have fokus på relationsopbygning mellem borger og fagprofessionel i indsatsen er at opbygge tillid. Tillidsopbygning i relationen er centralt for både den tidlige erkendelse af volden, i forhold til at den voldsudsatte ønsker at acceptere støtte, samt i forhold til at bryde tabuet om at være udsat for vold i nære relationer.

Fokus på sikkerhed

Fokus på sikkerhed er afgørende for målgruppen under alle faser af en indsats, og det skal løbende vurderes, hvordan sikkerheden sikres for den voldsudsattes.

Formålet med at have et kontinuerligt fokus på sikkerhed i indsatsen over for voldsudsatte er at:

- sikre, at der tages de nødvendige tiltag for, at volden stoppes og/eller ikke eskalerer
- etablere trygge rammer for den voldsudsatte, der kan understøtte et videre arbejde med den voldsudsatte.

Når de sikkerhedsmæssige hensyn er håndteret, skabes der rum for, at der kan arbejdes med den voldsudsatte i den videre indsats. Modsat kan det være en væsentlig hindring for virkningen af indsatsen, hvis de sikkerhedsmæssige hensyn ikke er håndteret tilstrækkeligt, ligesom det også kan være en hindring for virkningen af andre parallelle indsatser, som den voldsudsatte modtager i andet regi. Fokus på sikkerhed er særligt afgørende for målgruppen af voldsudsatte, som ikke er på krisecenter, da de fortsat kan leve tæt sammen med voldsudøveren, eller den voldsudøvende kan opsøge dem. Samtidig er dele af målgruppen karakteriseret ved en manglende forståelse for egen reelle sikkerhedssituation.

Fokus på, at den voldsudsatte erkender volden

Den voldsudsattes erkendelse af volden er afgørende for at kunne hjælpe den voldsudsatte med at forstå, acceptere og bryde med voldsudøveren samt bearbejde volden og de psykologiske følger, der måtte være ved at være voldsudsat. Derved er erkendelse af volden en forudsætning for at kunne modtage rådgivning og støtte.

Endvidere er erkendelsen en beskyttelsesfaktor for at undgå tilbagefald, som er karakteristisk for målgruppen.

Erkendelse af vold er særlig væsentligt ved opsporing af den voldsudsatte, men det vil være nødvendigt løbende i en indsats at vende tilbage til erkendelse af volden.

Fokus på at erkende volden er særligt afgørende for voldsformer, som "ikke kan ses" - fx psykisk, økonomisk og seksuel vold.

INDSATSMODELLENS KERNEELEMENTER

Målrettet understøttelse af den voldsudsattes mestring og handlekompetencer

Dette kerneelement indebærer et fokus på den voldsudsattes ressourcer, styrker og handlemuligheder. Voldsudsættelse fører ofte til lavt selvværd og en identifikation som offer frem for en person, som handler selvstændigt. Derfor er der et behov for at styrke voldsudsattes selvværd/handleevne, da tanker om og troen på egne evner er afgørende for at skabe varige ændringer i adfærd og levemønstre.

Formålet med målrettet understøttelse af borgerens mestring og handlekompetencer er, at den voldsudsatte:

- styrker sine evner til at mestre egen tilværelse
- styrker sine handlekompetencer i forhold til at komme ud af volden.

Der vil derfor ofte være brug for at arbejde med tilgange, som understøtter, at den voldsudsatte (gen)etablerer troen på sig selv og træner færdigheder til mestring og handling.

Fokus på spejling

Spejling indebærer, at den voldsudsatte genkender volden, fx via andres historier, og oplever, at følelser og reaktioner som voldsudsat er normale, samt motiveres og støttes til et liv uden vold. Spejling kan foregå mellem voldsudsatte, men kan også foregå mellem voldsudsat og borgere, der ikke er voldsudsatte – som positive forbilleder. Fokus på spejling er væsentligt for målgruppen, fordi de ofte føler sig alene om problematikken og mangler troen på et liv uden vold.

Formålet med at have fokus på spejling er at:

- bidrage til den voldsudsattes erkendelse og aftaubisering af vold
- understøtte den voldsudsattes mestring og handlekompetencer.

Spejling forekommer i grupper med andre voldsudsatte, og her er det væsentligt, at fagpersonen tager højde for, om den voldsudsatte er rustet til at høre andre voldsudsattes historier, da der kan være risiko for re-traumatisering.

Aktivering af positivt netværk for den voldsudsatte

Aktivering af positivt netværk for den voldsudsatte er væsentligt for, at den voldsudsatte kan bryde med negative relationer, som kan være med til at fastholde den voldsudsatte i volden. Desuden oplever voldsudsatte ofte social isolation og ensomhed, fordi de kan have trukket sig fra netværk og nære relationer for at skjule volden eller blevet tvunget til at isolere sig af voldsudøveren som en del af volden. Derfor har den voldsudsatte behov for at arbejde med at aktivere relationer i positive netværk.

Formålet med at aktivere positivt netværk for den voldsudsatte er at:

- understøtte den voldsudsatte
- skabe (nye) muligheder for et liv uden vold.

Dette kan indebære at aktivere gavnlige relationer, fx gennem lokalsamfundsinddragelse, aktiv brug af familie, venner og kolleger og eksisterende netværk og/eller etablering af nyt netværk.

Koordineret samarbejde mellem aktører

Det koordinerede samarbejde mellem aktører er væsentligt, fordi målgruppen kan have forskellige problemstillinger, som der skal tages hånd om. For at de indsatser, som tilbydes den voldsudsatte, skal være målrettede og effektive, fordrer det et tæt og koordineret samarbejde mellem de forskellige aktører samt et kendskab til muligheder for støtte og kompetencer hos andre aktører på tværs af sektorer og civilsamfundstilbud.

Formålet med at koordinere samarbejde mellem aktører er at bidrage til, at den indsats, der tilbydes til den voldsudsatte, bliver effektiv og målrettet.

INDSATSMODELLENS AKTIVITETER OG FORLØB

Aktiviteter i et forløb fra start til slut

Indsatsmodellens kerneelementer omsættes i en række aktiviteter gennem et indsatsforløb. Kerneelementerne fremtræder mere tydeligt i nogle aktiviteter frem for andre. Aktiviteterne omfatter bestemte opgaver, roller, funktioner og kompetencer for kommunen. Dette udfoldes i det følgende.

Indsatsen kan tage afsæt i en række forskellige paragraffer i servicelovens bestemmelser på voksenområdet. Dertil kommer bestemmelser på børne- og familieområdet, når der er tale om sager, hvor voldsudsatte er forældre.

Aktiviteter

INDSATSMODELLENS AKTIVITETER OG FORLØB

Koordinering mellem sektorer, civilsamfundsorganisationer og internt i kommunen samt håndtering af sikkerhed

Opgaver for kommunen

Kommunen skal sikre en koordineret støtte mellem sektorer, civilsamfundsorganisationer og internt i kommunen. Koordineringsopgaven kan deles i to: 1) *en organisatorisk koordinering* af samarbejde mellem aktører, som skal sikre, at voldsudsatte borgere opspores og henvises til de rette tilbud og indsatser; 2) *en borgerrettet koordinering*, hvor en fagprofessionel har ansvar for, at der bliver taget hånd om hele borgerens situation i forløbet. Dette kan kræve involvering af andre aktører, og at borgeren hjælpes videre til relevante støtteforløb, efter indsatsen er afsluttet. Begge koordineringsopgaver indebærer klare rollefordelinger og arbejdsgange for løbende udveksling af information.

Roller og funktioner

Den organisatoriske koordinering skal forankres i en tovholderfunktion i kommunen, der koordinerer både internt i kommunen og eksternt i forhold til andre aktører. Centrale overvejelser om tovholderfunktionen er følgende:

- Tovholderfunktionen skal have overblik over relevante tilbud og indsatser i andre sektorer, civilsamfundsorganisationer og internt i kommunen.
- Tovholderfunktionen kan forankres hos kommunens koordinerende rådgivere og evt. med ansvar for flere beslægtede områder for at imødekomme, at målgruppen ikke har tilstrækkelig volumen i alle kommuner.
- En tydelig og forpligtende ledelsesunderstøttelse på tværs af kommunens afdelinger og i forhold til samarbejdet med andre aktører.
- Der skal være tydelige arbejdsgange i forhold til at koordinere mellem visitation og eksterne udførende aktører i indsatsen.

Den borgerrettede koordinering skal varetages af en fagprofessionel, der bliver tovholder for den voldsudsatte og står for den daglige og sagsnære koordinering af støtten til borgeren mellem aktører og internt i kommunen. Centrale overvejelser om tovholderfunktionen er følgende:

- Tovholderen skal have ansvaret for koordinering og samarbejde med de relevante andre aktører, der indgår i borgerens sag. Det indebærer fx et ansvar for at være initiativtager til netværksmøder med borgeren og andre aktører omkring borgeren.
- Tovholderen skal sikre et kontinuerligt fokus på at vurdere sikkerhed i koordineringen med andre aktører omkring borgeren.
- En fast tovholder kan bidrage til at opbygge kontinuitet i indsatsen og at opbygge tryghed og tillid for den voldsudsatte.

Det er op til kommunen at beslutte, hvorvidt den organisatoriske koordinering og den borgerrettede koordinering skal varetages af den samme eller forskellige personer.

Kompetencer

Den organisatoriske koordinering kan varetages af en eller flere medarbejdere/funktioner i kommunen og kræver:

- tydelig ledelsesmæssig styring og opbakning til det systematiske koordineringsarbejde
- tværsektorielle kompetencer i forhold til både etablering af indsatsen og indgåelse af tydelige og forpligtende aftaler med eksterne og interne samarbejdspartnere.

Den borgerrettede tovholderfunktion kan varetages af en socialfaglig medarbejder i tilknytning til forvaltningsmyndighedens kompetenceområde. Tovholderen bør besidde følgende kompetencer:

- Tilstrækkelig voldsfaglig viden til at møde voldsudsatte borgere på en måde, som tager hensyn til deres specifikke problemstillinger
- Kendskab til sagsgange og lovgivning på andre sektorer og afdelingers områder
- Kompetencer til at vurdere sikkerhed.

Redskaber

- Overblik over relevante aktører internt og eksternt
- Overblik over tilbud og indsatser i andre sektorer, civilsamfundsorganisationer og internt i kommunen
- Lev Uden Vold driver en national hotline. Hotlinen oplyser om, hvilke krisecentre eller specialiserede botilbud der har ledig plads. Hotlinen kan også oplyse om andre relevante tilbud, fx rådgivning og behandling

Til sikkerhedsforanstaltninger:

- Standardiserede spørgsmål til afdækning af voldens karakter og omfang kan anvendes som baggrund for tovholders og andre aktørers fælles vurdering af sikkerhed. Se fx *Lev Uden Vold (2018)*⁹ for et overblik over redskaber til dette

Koordineret samarbejde mellem aktører

Fokus på relationsopbygning mellem borger og fagprofessionel i indsatsen

Fokus på sikkerhed

INDSATSMODELLENS AKTIVITETER OG FORLØB

Opsporing og kontakt

Opgaver for kommunen

Kommunen skal sikre, at voldsudsatte borgere opspores. Opsporingen skal foregå på to måder:

- Kommunen arbejder aktivt og målrettet med at promovere indsatsen, så både målgruppen og andre aktører kender til indsatsen.
- Kommunen opbygger et formelt samarbejde om opsporing af voldsudsatte borgere med andre aktører, der møder målgruppen, både uden for kommunen og internt, fx sundhedsplejersker, politi, civilsamfundsorganisationer, praktiserende læger og uddannelsesinstitutioner samt afdelinger inden for kommunen.

Når opsporing af en voldsudsat borger er foretaget, skal kommunen vurdere, om og hvordan der skal tages kontakt til borgeren. Den første kontakt til borgeren skal ske hurtigst muligt, fx gennem opsporende teams eller via en anonym rådgivningssamtale. Efter den første kontaktskabelse kan der være tale om en egentlig visitationssamtale.

Roller og funktioner

Centrale ansvarsopgaver for kommunen i forbindelse med promovering:

- Kommunen skal sikre, at der er ressourcer til at promovere indsatsen både over for borgere og over for andre aktører inden- og uden for kommunen. Promoveringen kan ske gradvist, som indsatsen etableres i kommunen.

Centrale ansvarsopgaver for kommunen i forbindelse med opsporing:

- Det er afgørende med ledelsesmæssigt fokus og opbakning på det systematiske arbejde med opsporing
- Ansvar for opsporingen skal være tydeligt forankret, så det er tydeligt for andre aktører og borgere, hvem de skal kontakte ved mistanke om vold, og tydeligt for voldsudsatte, hvor de skal henvende sig
- Det er kommunens ansvar at klæde det opsporende frontpersonale på i forhold til viden om målgruppen og i forhold til at anvende fx screeningsværktøjer
- Kommunen skal etablere klare arbejdsgange for samarbejde om opsporing af vold med andre aktører – fx politiet, skadestue, sundhedspleje mv.
- Kommunen skal sikre, at kontakt og henvendelse til borgeren sker under hensyn til borgerens behov for sikkerhed og anonymitet.

I forhold til både den første kontaktskabelse og visitationssamtalen er det relevant at formidle information om vold og rettigheder. Ligeledes skal der informeres om indsatsen, og der kan ske en indledende afdækning af voldens karakter og omfang samt borgerens situation med henblik på at vurdere sikkerhedssituationen. I forlængelse af afdækningen skal den fagprofessionelle ud fra klare inklusionskriterier vurdere, om indsatsen er det rette tilbud for borgeren, eller om borgeren skal henvises til andre indsatser.

Kompetencer

Medarbejdere, der møder de voldsudsatte borgere, bør have følgende kompetencer:

- Social- eller sundhedsfaglig baggrund samt kompetencer til at identificere skjulte tegn på voldsudsættelse
- Kan spørge ind til volden på en måde, som allerede fra begyndelsen skaber en tryghed og sikrer en tillidsfuld relation
- Kan tage de nødvendige tiltag i forhold til borgerens sikkerhed og anonymitet.

Redskaber

Til promovering af indsats:

- Information om indsats, som udbredes via fx sociale medier, plakater og flyers og oplæg på fx misbrugscentre, børne- og ungeafdelinger, jobcentre, praktiserende læger, ungdomsuddannelser, skoler, frivillige netværk, boligforeninger, behandlingspsykiatri og biblioteker

Til samarbejde om opsporing:

- Overlevering af socialrapporter fra politiet eller skadestue til kommunen
- PSP-samarbejde

Til sikkerhed ved opsporing:

- Henvendelse til borgerens hjem i anonym bil og beklædning
- Anonymiserede telefonnumre ved kontakt
- Anonyme/fleksible mødesteder, fx på skoler, biblioteker mv.
- Standardiserede spørgsmål til afdækning af voldens karakter og omfang. *Lev Uden Vold* (2018)⁹

Til at understøtte samtalen ved opsporing/den første kontakt:

- Action cards, som giver klart billede af handlemulighederne for medarbejdere, der er involveret i opsporingen
- Der kan hentes inspiration til redskaber ved *Lev uden Vold* (2018)⁹

Integreret og rutinemæssig opsporing af vold

Fokus på relationsopbygning mellem borger og fagprofessionel i indsatsen

Fokus på sikkerhed

Fokus på, at den voldsudsatte erkender volden

Koordineret samarbejde mellem aktører

INDSATSMODELLENS AKTIVITETER OG FORLØB

Afdækning af borgerens situation og etablering af handle- og sikkerhedsplan

Fokus på relationsopbygning mellem borger og fagprofessionel i indsatsen

Opgaver for kommunen

Kommunen skal i samarbejde med borgeren sikre, at der sker en helhedsorienteret afdækning af borgerens situation. Afdækningen kan fx foregå via en visitationssamtale eller som den første samtale efter opsporing. Afdækningen skal have fokus på at nå hele vejen rundt om borgerens livssituation og afdække centrale problemstillinger, som kan være relaterede til voldsudsættelsen. Afdækningen skal sikre, at det sammen med borgeren vurderes, om indsatsen er det rette tilbud til borgeren, eller om der skal anbefales andre indsatser.

Fokus på sikkerhed

Hvis borgeren visiteres til indsatsen, skal afdækningen sikre, at der udarbejdes en handle- og sikkerhedsplan i samarbejde med borgeren. Handle- og sikkerhedsplanen skal indeholde følgende:

- En afdækning af borgerens ressourcer, herunder borgerens positive relationer i netværk, i forhold til at indgå som en aktiv medspiller i indsatsen
- Overblik over, hvilke aktører borgeren allerede har kontakt til, og hvilke der kan bidrage til indsatsen
- En plan for indsatsen
- Afdækning og vurdering af trusselniveau, som skal resultere i, at der udarbejdes en konkret plan for borgerens sikkerhed, fx aftaler om kontaktformer og mulige mødesteder
- Sikkerhedsforanstaltninger for eventuelle børn
- Klare målsætninger for virkningerne af indsatsen for borgeren, som der følges op på løbende
- Klare retningslinjer for, hvornår en sikkerhedsvurdering kræver involvering af politiet og/eller andre aktører.

Fokus på, at den voldsudsatte erkender volden

Det er vigtigt, at udarbejdelsen af målsætningerne integrerer en voldsfaglig forståelse for, at målet ikke nødvendigvis er at flytte fra voldsudøveren, men også kan være at opnå handlekompetencer ift. egen sikkerhed, egenomsorg eller mobilisering/fastholdelse af positive relationer.

Målrettet understøttelse af borgerens mestring og handlekompetence

Roller og funktioner

Udarbejdelse af og opfølgning på handleplan og sikkerhedsplan kan foretages af den ansvarlige tovholder, der står for den borgerrettede koordinering i kommunen. Dette indebærer også, at tovholderfunktionen er ansvarlig for, at der følges op på og justeres i borgerens handleplan under hele forløbet, samt at der koordineres med andre involverede aktører og med øvrige indsatser. Det er kommunens ansvar at klæde medarbejderne på til at kunne foretage en sikkerhedsvurdering ved hjælp af sikkerhedsvurderingsværktøjer.

Aktivering af positivt netværk

Kompetencer

Den borgerrettede tovholderfunktion skal have:

- tilstrækkelige kompetencer til at vurdere sikkerhed og løbende mulighed for at inddrage specialiserede kompetencer til vurdering af borgerens sikkerhed – fx politiet eller regionale sikkerhedskonsulenter
- relationelle kompetencer i kombination med voldsfaglige kompetencer til at skabe tryghed og tillid i forhold til borgeren.

Koordineret samarbejde mellem aktører

Redskaber

Til afdækning af borgerens situation:

- Screeningsredskaber til visitationssamtalen med standardiserede spørgsmål. Se fx overblik over redskaber i *Lev Uden Vold* (2018)⁹
- Klare visitationskriterier
- Motivational Interview
- Empowerment Star

Til udarbejdelse af handle- og sikkerhedsplan:

- Opstilling af mål og udviklingspunkter
- Aftaler om kontakt-former, fx brug af anonyme telefonnumre
- Standardiserede spørgsmål til afdækning af trusselniveau. Se fx kortlægning over redskaber i *Lev Uden Vold* (2018), fx PATRIARCH og SARA⁹

INDSATSMODELLENS AKTIVITETER OG FORLØB

Individuelt samtaleforløb

Fokus på relationsopbygning mellem borger og fagprofessionel i indsatsen

Fokus på sikkerhed

Fokus på, at den voldsudsatte erkender volden

Målrettet understøttelse af borgerens mestring og handlekompetence

Aktivering af positivt netværk

Koordineret samarbejde mellem aktører

Opgaver for kommunen

Kommunen kan tilbyde individuelle samtaler til voldsudsatte borgere, hvis det i forlængelse af borgerens handleplan vurderes at være det rette tilbud. Individuelle forløb kan varetages på tre forskellige måder: 1) Kommunen kan selv levere samtalerne, 2) samtalerne kan leveres af privatpraktiserende psykolog, eller 3) samtalerne kan leveres af civilsamfundsorganisationer med erfaring inden for voldsområdet. Når kommunen vælger at udlicitere samtaleforløbene, er det dog fortsat kommunens ansvar at sikre den nødvendige koordinering i borgerens sag og at følge op på borgerens handleplan.

De individuelle samtaleforløb har til formål at give borgeren rådgivende og/eller terapeutisk støtte samt at styrke og (gen)etablere borgerens tro på sig selv og egne handlekompetencer. Centrale overvejelser for samtaleforløbene:

- De skal foregå i sikre og trygge rammer, der skaber tryghed og tillid mellem borgeren og den fagprofessionelle.
- Samtaleforløbet kan med fordel være bygget op omkring et koncept, der er baseret på teorier og viden om vold - fx kan hver session være struktureret som et tema med tilhørende redskaber.
- Undervejs i samtaleforløbet skal den fagprofessionelle kontinuerligt have fokus på at give borgeren en række mestringsværktøjer; dette understøttes af viden om vold samt af et vedvarende fokus på borgerens egne ressourcer, styrker og inddragelse af borgerens positive netværk.
- Der skal sættes fokus på sikkerhed ved hver samtale, og det skal sikres, at kommunens tovholderfunktion inddrages i forhold til ændringer i borgerens sikkerhedssituation, som har konsekvenser for sikkerhedsplanen.

Roller og funktioner

Den fagprofessionelle, som leverer de individuelle forløb, kan bidrage til borgerens positive udvikling vha. en række forskellige metoder og tilgange tilpasset den enkelte borger; kognitive tilgange, narrativ terapi, kropsterapi og voldsteori. Hvis samtaleforløbene forankres internt i kommunen, kan det fx være hos familierapeuter eller vha. voldsfaglige specialister.

Kompetencer

Den fagprofessionelle, som varetager samtalerne, bør besidde følgende kompetencer:

- Psykologfaglig, socialfaglig, psykoterapeutisk eller pædagogisk baggrund
- Erfaring med eller uddannelse i facilitering af terapi og/eller rådgivning
- Kompetencer inden for kognitive tilgange, narrativ terapi og/eller kropslig terapi
- Kompetencer til at understøtte koordineringen af borgerens sag i samarbejde med den kommunale tovholder
- Solid viden om målgruppen og om vold
- Relationelle kompetencer i kombination med voldsfaglige kompetencer til at skabe tryghed og tillid i forhold til borgeren
- Kompetencer til at vurdere sikkerhed.

Redskaber

I arbejdet med kognitive tilgange:

- Motivational Interview-teknikker
- Visualisering
- Psykoedukation
- Mentalisering
- Empowerment Star
- Voldsspiralen til afdækning af voldsdynamik med deltagerne

Til opbygning af tillid og tryghed:

- At de fysiske faciliteter er hyggelige og indbydende
- At der er mulighed for at møde borgeren et sted, der ikke forbindes med en kommunal indsats, fx i borgerens nærmiljø som på gymnasiet, jobcenteret, kommunens trivselscenter, borgerens egen praktiserende læge eller på borgerens arbejdsplads

Til sikkerhedsforanstaltninger:

- Anonyme telefonnumre ved kontakt med borgerne (herunder påmindelse om samtaler)
- Anonym lokalitet til afholdelse af samtalegruppe
- Standardiserede spørgsmål til afdækning af trusselsniveau. Se fx kortlægning over redskaber i *Lev Uden Vold (2018)*, fx PATRIARCH og SARA⁹

INDSATSMODELLENS AKTIVITETER OG FORLØB

Samtaleforløb i grupper

Fokus på spejling

Fokus på relationsopbygning mellem borger og fagprofessionel i indsatsen

Fokus på sikkerhed

Fokus på, at den voldsudsatte erkender volden

Målrettet understøttelse af borgerens mestring og handlekompetence

Aktivering af positivt netværk

Koordineret samarbejde mellem aktører

Opgaver for kommunen

Kommunen kan tilbyde samtaleforløb i grupper til voldsudsatte borgere, hvis det i forlængelse af borgerens handleplan vurderes at være det rette tilbud. Gruppesamtalerne kan varetages på to måder: 1) Kommunen kan selv levere gruppesamtalerne, og 2) gruppesamtalerne kan leveres af andre aktører med erfaring inden for voldsområdet, fx NGO'er eller krisecentre. Dog er det fortsat kommunens ansvar at sikre den nødvendige koordinering i borgerens sag og opfølgning på borgerens handleplan. Formålet med samtalegrupper er at give borgerne rådgivende og terapeutisk støtte, at (gen)etablere borgerens tro på sig selv og borgerens handlekompetencer samt at bidrage til, at borgerne erkender og accepterer volden via spejling med de øvrige deltagere.

Centrale overvejelser for etableringen af samtaleforløb i grupper:

- Kommunen skal for hver enkel borger vurdere, om borgeren er klar til at høre andres voldshistorier, da der er risiko for re-traumatisering.
- Det er nødvendigt, at gruppesammensætning sker ud fra matchning af gruppens deltagere med henblik på at sikre en god gruppedynamik.
- Der er både mulighed for at etablere faste, lukkede grupper og åbne grupper med løbende optag af nye borgere. Dette vil især afhænge af målgruppens størrelse i kommunen.
- Sessionerne kan med fordel være struktureret efter et tema med tilhørende redskaber, der er baseret på teorier og viden om vold.
- Sessionerne kan indeholde et undervisningselement, fx viden om voldens konsekvenser eller om sikkerhedsstrategier.
- Der skal være fokus på mestring af tilværelsen alene uden vold. Der skal være plads til spejling mellem deltagerne og fokus på aktivering af deltagerens positive relationer i borgerens eksisterende netværk.
- Samtalegrupperne skal tilrettelægges, så der tages højde for borgerens behov for sikkerhed, fx ved fleksibel lokalitet til afholdelse af grupperne.

Roller og funktioner

Der skal være to fagprofessionelle til stede ved samtalegrupper; en, der faciliterer og styrer sessionen, og en, der kan understøtte og holde øje med borgernes reaktioner og velvære. Mange af metoderne til de individuelle samtaleforløb vil også være relevante i samtalegrupperne. Derudover er en vigtig funktion for de fagprofessionelle at understøtte etableringen af nye netværk internt i gruppen.

Kompetencer

De fagprofessionelle bør besidde følgende kompetencer:

- Psykologfaglig, socialfaglig, psykoterapeutisk eller pædagogisk baggrund
- Erfaring med eller uddannelse i facilitering af gruppeterapi og/eller rådgivning
- Solid viden om målgruppen og om vold
- Kompetencer inden for kognitive tilgange, narrativ terapi og/eller kropslig terapi
- Kompetencer til at understøtte koordineringen af borgerens sag i samarbejde med den kommunale tovholder
- Relationelle kompetencer i kombination med voldsfaglige kompetencer til at skabe tryghed og tillid i forhold til borgeren
- Kompetencer til at vurdere sikkerhed.

Redskaber

I arbejdet med kognitive tilgange kan benyttes:

- Motivational Interview-teknikker
- Visualisering
- Psykoedukation
- Mentalisering
- Empowerment Star
- Voldsspiralen til afdækning af voldens dynamik med deltagerne

Til opbygning af tillid og tryghed:

- Indretning af hyggelige, tillidsvækkende rum til afholdelse af samtalerne

Til sikkerhedsforanstaltninger:

- Anonyme telefonnumre ved kontakt med borgerne (herunder påmindelse om samtaler)
- Anonym lokalitet til afholdelse af samtalegrupper
- Evt. skiftende lokalitet til afholdelse af samtalegrupper
- Standardiserede spørgsmål til afdækning af trusselsniveau. Se også *Lev Uden Volds* kortlægning (2018), fx PATRIARCH og SARA⁹

INDSATSMODELLENS AKTIVITETER OG FORLØB

Opfølgning og afslutning

Fokus på relationsopbygning mellem borger og fagprofessionel i indsatsen

Fokus på sikkerhed

Fokus på, at den voldsudsatte erkender volden

Mårettet understøttelse af borgerens mestring og handlekompetence

Aktivering af positivt netværk

Koordineret samarbejde mellem aktører

Opgaver for kommunen

Som afslutning på indsatsen skal kommunen tilbyde en samtale til borgeren, ligesom der løbende vil være behov for at koordinere samarbejdet med borgeren via opfølgende samtaler. Intervaller og indhold af samtalerne afhænger af borgerens behov og problembillede samt evt. løbende koordinering med andre aktører. Centrale overvejelser for opfølgning og afslutning er følgende:

- Der skal følges op på borgerens udbytte af indsatsen. Her holdes borgerens udvikling op mod handleplanens målsætninger. Fokus på udbytte er særligt væsentligt for at synliggøre udvikling og evt. udviklingspunkter for borgeren.
- Det skal sikres, at borgeren har tilstrækkelig viden og støtte efter indsatsens ophør. Her er det væsentligt, at borgeren vejledes i, hvilke tilbud der eksisterer i forhold til evt. opfølgning. Afhængigt af borgerens situation kan det også være nødvendigt, at der i samarbejde med borgeren koordineres et videre forløb med andre relevante aktører, hvormed kommunen skal sikre, at der foregår en overlevering. Endeligt skal det afklares, hvordan borgerens positive netværk kan bidrage til at støtte borgeren fremadrettet.

Roller og funktioner

Den afsluttende samtale med borgeren kan varetages af den ansvarlige tovholder, der står for den borgerrettede koordinering, i kommunen. Der skal være fokus på, om borgeren har de nødvendige forudsætninger for at kunne varetage og vurdere egen sikkerhed. Det vil desuden være nødvendigt, at tovholderen koordinerer opfølgningen med evt. interne eller eksterne leverandører af individuelle samtaler og gruppesamtaler og med andre aktører, som involveres i borgerens sag efter endt indsats. Efter afslutning af indsatsen kan kommunen fastholde kontakten til borgeren i op til et år efter indsatsen for at forebygge/imødekomme eventuelle tilbagefald. Mens *ansvaret* for opfølgning er kommunens via den borgerrettede koordinerende tovholderfunktion, kan der i de enkelte sager laves konkrete aftaler med borgeren om, hvordan selve *kontakten* skal foregå og *hvor ofte*, der skal følges op.

Kompetencer

I tillæg til at være en socialfaglig medarbejder bør tovholderfunktionen, der står for den borgerrettede koordinering, have følgende kompetencer:

- Tilstrækkelig voldsfaglig viden til at møde voldsudsatte borgere på en måde, som tager hensyn til deres specifikke problemstillinger
- Erfaringer med at understøtte den mere uformelle koordinering af borgerens sag i samarbejde med evt. andre aktører og borgerens netværk efter endt indsats
- Kompetencer til at vurdere sikkerhed.

Redskaber

Til samtalen om borgerens udbytte:

- Empowerment Star

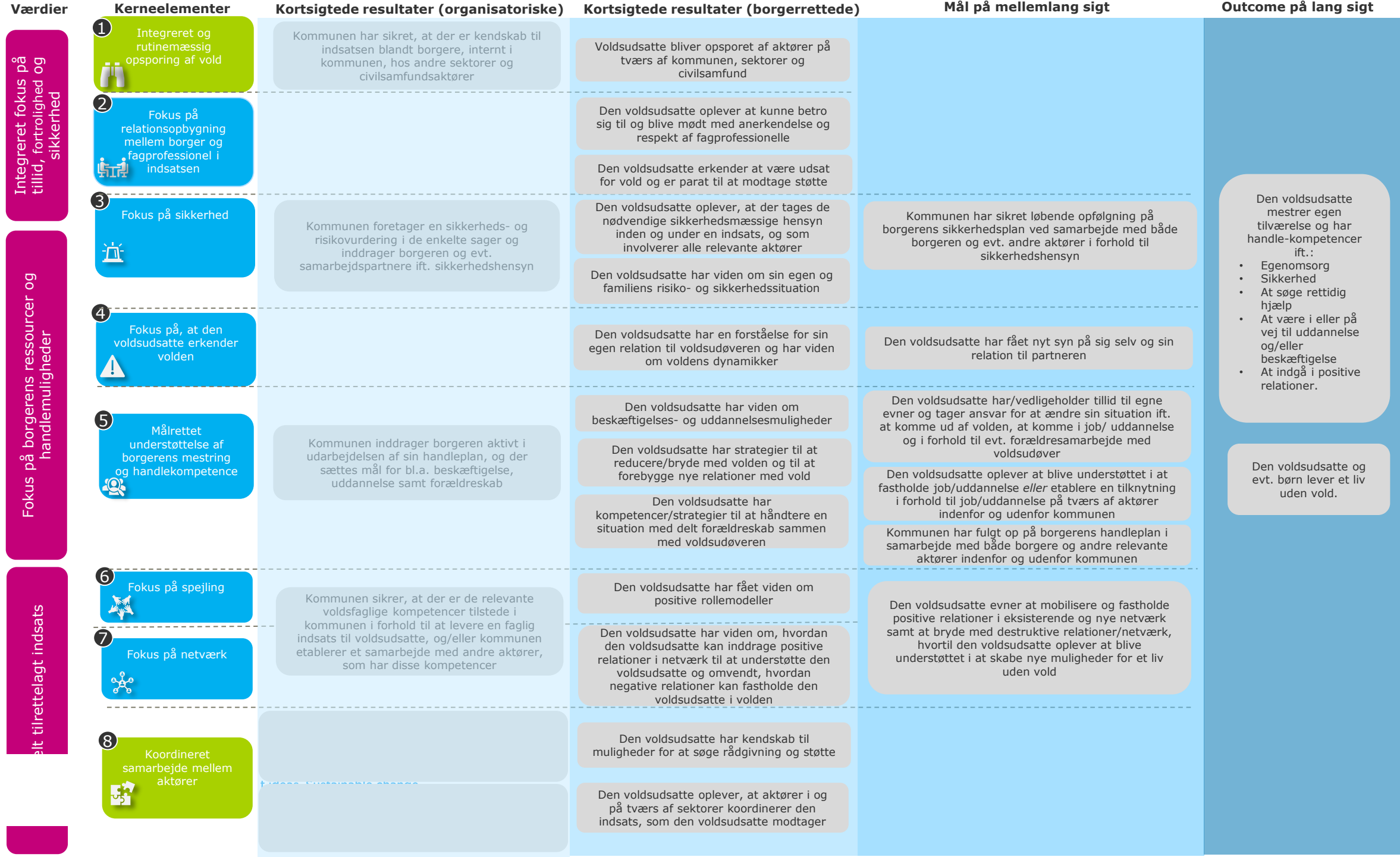
Til opfølgning:

- Overblik over tilbud og indsatser, der kan understøtte i tiden efter indsatsens ophør
- Afsluttende netværksmøder
- Mentor/følgeven

Til sikkerhedsforanstaltninger:

- Overblik over borgerens henvendelsesmuligheder i tilfælde af akutsituationer
- Standardiserede spørgsmål til afdækning af trusselsniveau. Se også *Lev Uden Volds* kortlægning (2018), fx PATRIARCH og SARA⁹
- Gennemgang af borgerens tilegnede sikkerhedsstrategier

OVERORDNET FORANDRINGSTEORI FOR INDSATSMODELLEN

REFERENCER

1. Rasmussen, Nell; Esther Nørregård-Nielsen; Niels Westermann-Brændgaard (2016). *Forebyggelse af drab og dødelig vold i nære relationer*: <https://levudenvold.dk/wp-content/uploads/2018/10/forebyggelse-drab-vold-naere-relationer.pdf>
2. Deen, Laura; Kathrine Bindsbøl Holm Johansen; Sanne Pagh Møller; Bjarne Laursen (2018): *Vold og seksuelle krænkelser. En afdækning af omfang og udvikling af fysisk og seksuelle overgreb og omfang af seksuelle krænkelser samt en analyse af erfaringer med digitale seksuelle krænkelser*. Statens Institut for Folkesundhed.
3. Danmarks Statistik (2017). KRISE2, Ophold og beboere på kvindekrisecentre efter herkomst, varighed og beboerstatus.
4. Deen, Laura; Kathrine Bindsbøl Holm Johansen; Sanne Pagh Møller; Bjarne Laursen (2018): *Vold og seksuelle krænkelser. En afdækning af omfang og udvikling af fysisk og seksuelle overgreb og omfang af seksuelle krænkelser samt en analyse af erfaringer med digitale seksuelle krænkelser*. Statens Institut for Folkesundhed.
5. Socialstyrelsens vidensportal (2019): *Vold i nære relationer*: <https://vidensportal.dk/voksne/vold-i-naere-relationer>.
6. Ragavan, Maya I; Thomas, Kristie; Medzhitova, Julia; Brewer, Nathan; Goodman, Lisa A; Bair-Merritt, Megan (2019). A systematic review of community-based research interventions for domestic violence survivors. *Psychology of Violence*. Vol.9(2), 2019, pp. 139-155.

Lako D.A.M., Beijersbergen M.D., Jonker I.E., de Vet R., Herman D.B., van Hemert A.M., Wolf J.R.L.M. (2018). The effectiveness of critical time intervention for abused women leaving women's shelters: a randomized controlled trial. *International Journal of Public Health*. 63 (4) (pp. 513-523), 2018.
7. Bahadir-Yilmaz, Emel; Oz, Fatma (2018). The effectiveness of empowerment program on increasing self-esteem, learned resourcefulness, and coping ways in women exposed to domestic violence. *Issues in Mental Health Nursing*. Vol.39(2), 2018, pp. 135-141.

Lako D.A.M., Beijersbergen M.D., Jonker I.E., de Vet R., Herman D.B., van Hemert A.M., Wolf J.R.L.M. (2018). The effectiveness of critical time intervention for abused women leaving women's shelters: a randomized controlled trial. *International Journal of Public Health*. 63 (4) (pp. 513-523), 2018.
8. Glass, Nancy E; Perrin, Nancy A; Hanson, Ginger C; Bloom, Tina L; Messing, Jill T; Clough, Amber S; Campbell, Jacquelyn (2017). The longitudinal impact of an internet safety decision aid for abused women. *American Journal of Preventive Medicine*. Vol.52(5), 2017, pp. 606-615.

Coomber K., Mayshak R., Liknaitzky P., Curtis A., Walker A., Hyder S., Miller P. (2019). The Role of Illicit Drug Use in Family and Domestic Violence in Australia. *Journal of Interpersonal Violence*. 2019. Date of Publication: 11 Apr 2019.
9. Lev Uden Vold (2018). *Kortlægning af vejledninger og redskaber til opsporing og vurdering af vold i nære relationer*. Lev Uden Vold.